

манітні інформаційні ресурси перетворюються в основний предмет праці. Отже, від працівника вимагаються високий рівень освіти та його особистих якостей, які стають зоною професійної кваліфікації.

Зміни, що відбуваються, свідчать про збільшення частки витрат розумової праці, насиченості безпосередньої праці розумовою діяльністю, функціями творчого характеру. Відтепер працівник здобуває унікальну цінність, оскільки ефективність виробництва залежить більшою мірою від нього, досить важко замінного елемента, тому що його кваліфікація визначається якостями, які володіють характеристиками рідкості, унікальності й накопичуваності. Чи не найважливішу роль тут відіграє освіта. Саме вимоги ефективності сучасного виробництва диктують зміни і в освіті. Вона стає постійною, вузькоспеціалізованою, унікальною та дорогою.

Економічна думка, еволюціонуючи під впливом соціально-економічних змін, у межах теорії інформаційної економіки прийшла до необхідності спеціальних теоретичних досліджень нематеріальних (невідчутних) ресурсів і факторів виробництва, серед яких інформація, знання, інтелектуальний капітал, а однією з "перших ластівок" на цьому шляху були теорії людського та інтелектуального капіталу. Дослідження інформації та знань, що є основою якості робочої сили сучасного працівника, з погляду ефективності витрат на освіту як

особливої форми інвестицій мають зайняти центральне місце в теорії інформаційної економіки.

1. *Базилевич В. Д.* Інтелектуальна власність [Текст]: підруч. / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. *Базилевич В. Д.* Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку [Текст]: [монографія] / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. – К.: Знання, 2008. – 687 с.
3. *Гесць В. М.* Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку [Текст]: [монографія] / В. М. Гесць; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2009. – 863 с.
4. *Гришнова О. А.* Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки [Текст]: [монографія] / О. А. Гришнова. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001. – 254 с.
5. *Стюарт Т. А.* Інтелектуальний капітал. Новый источник богатства организаций [Текст]: [монографія] / Т. А. Стюарт; [пер. с англ. В. Ноздриной]. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
6. *Федулова Л. І.* Економіка знань [Текст]: підруч. / Л. І. Федулова. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 600 с.
7. *Чухно А. А.* Інституційно-інформаційна економіка [Текст]: підруч. / [А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко]; за ред. акад. НАН України А. А. Чухно. – К.: Знання, 2010. – 687 с.
8. *Эдвинсон Л.* Корпоративная долгота. Навигация в экономике, основанной на знаниях [Текст]: [монографія] / Эдвинсон Л. – М.: ИНФРА-М, 2005. – XX, 248 с.
9. *Эдвинсон Л.* Интеллектуальный капитал: определение истинной стоимости компании [Текст] / Эдвинсон Л., Мэлоун М. // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 429–447.
10. *Edvinsson L.* Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Roots / Edvinsson L., Malone M. – N. Y.: Harper Business, 1997. – 225 p.
11. *Stewart T. A.* The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations / T. A. Stewart. – N. Y.; L.: Doubleday / Currency, 1997. – 389 p.
12. *Wolsh J. R.* Capital Concept Applied To Man / J. R. Wolsh // The Quarterly Journal of Economics. – 1935. – № 2. – P. 255–285.

Надійшла до редколегії 09.11.11

УДК 330.322

А. Дука, канд. екон. наук, доц., докторант, КНУ імені Тараса Шевченка

ПОТЕНЦІАЛ ЗАОЩАДЖЕНЬ ТА ЇХ РЕСУРСОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано основні теоретичні концепції формування заощаджень. Визначені специфічні риси формування та використання заощаджень в забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: заощадження, інвестиції, інноваційний розвиток.

Проанализированы основные теоретические концепции формирования сбережений. Определены специфические черты формирования и использования сбережений в обеспечении инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: сбережения, инвестиции, инновационное развитие.

Basic theoretical conceptions of saving's forming are analysed. The specific lines of forming and use of saving are determined in providing of national economy innovative development.

Keywords: saving, investments, innovative development.

Проблематика визначальної ролі ресурсоутворення заощаджень є однією з ключових в економічній науці. Трансформація економіки України вимагає створення стабільної системи, яка акумулює та переміщує кошти від суб'єктів, що мають надлишок у фінансуванні, до суб'єктів, які потребують додаткових коштів. Тому трансформація заощаджень в інвестиції залишається надзвичайно актуальною для сучасного розвитку національної економіки.

Вагомий внесок у розробку теорії формування заощаджень домашніх господарств зробили Дж. Кейнс, А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршалл, П. Самуельсон, С. Фішер. Цій темі присвячено чимало ґрунтовних теоретичних досліджень зарубіжних учених, які заклали фундамент наукового сприйняття ресурсоутворюючої ролі заощаджень у формуванні економічної системи. До таких науковців слід віднести Е. Хансена, І. Фрідмена, А. Модільяні та ін. Природу заощаджень досліджували також радянські економісти – Ю. М. Белугін, Ю. І. Кашин, Б. В. Ракитський, О. М. Шохін. Останнім часом з'являються праці вітчизняних науковців, присвячені темі заощаджень населення. Серед таких авторів варто згадати В. Ланового, Б. Кваснюка, С. Корабліна, І. Крючкова. Проблематиці взаємозв'язку заощаджень з функціонуванням страхового ринку, ринку банківського капіталу, ролі заощаджень у формуванні постіндустріальної економіки присвячено низку наукових робіт відомих українських учених, зокрема В. Д. Базилевича, В. Л. Осецького, О. З. Ватаманюка, А. А. Чухно та ін.

Загальні параметри оцінювання ролі заощаджень у формуванні економічної системи пов'язані насамперед з усвідомленням та розкриттям їх економічної природи, взаємозв'язком з окремими елементами економічної системи та забезпеченням їх ефективного функціонування (страховий ринок, ринок банківського капіталу тощо), узагальненням макроекономічних аспектів формування заощаджень. Разом з тим, у науковій літературі повною мірою не відображені можливості ресурсозабезпечення заощадженнями інноваційних зрушень.

Основною метою статті є характеристика та узагальнення основних поглядів науковців на природу заощаджень та їх зв'язок з інвестиційною діяльністю економічних суб'єктів для обґрунтування ресурсоутворюючої ролі заощаджень у забезпеченні інноваційного розвитку економіки.

Для інноваційного типу розвитку характерне перенесення акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, перехід до випуску високотехнологічної продукції, прогресивних організаційних та управлінських рішень у господарській діяльності, формування відповідного середовища для забезпечення якісних зрушень, активізація створення технопарків, технополісів, проведення політики ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності. Важливу

роль у житті суспільства поступово починають відігравати галузі, що ґрунтуються на "високих технологіях", використанні інтелектуального капіталу. У зв'язку з зазначеними орієнтирами відбувається переоцінка людського фактору в економіці: зростає роль творчих кадрів, які володіють знаннями та є носіями нововведень у сфері організаційної, науково-технічної, екологічної культури. Відбувається формування нової парадигми економічного розвитку, що передбачає усвідомлення таких нових суспільних пріоритетів, як добробут, інтелектуалізація виробничої діяльності, використання високих та інформаційних технологій, екологічність [9, с. 15–16]. Ця модель потребує нової фінансово-кредитної політики, ефективного стимулювання інновацій, розвитку наукомістких та скорочення природоексплуатуючих галузей, широкий розвиток венчурного підприємництва, залучення ризикового капіталу до фінансування інноваційного бізнесу. Фінансове забезпечення цих процесів вимагає і переосмислення напрямів використання ресурсів та ролі заощаджень у ресурсозабезпеченні зазначених процесів на рівні економіки. Суб'єктом заощаджень в економічній теорії традиційно вважається індивід або домогосподарство, що має різні характеристики залежно від обраного підходу до дослідження його поведінки. Первинною умовою виникнення заощадження є дохід як його джерело. Дохід розглядається в економічній теорії як об'єктивне явище і є сукупністю матеріальних та вартісних благ, одержаних за наслідками певної діяльності. Досягаючи певного рівня добробуту, економічні агенти мають можливість спрямовувати частину поточного доходу на заощадження, що через акумуляцію їх відповідними інституціями фінансового сектору сприяє включенню їх до кругообігу економічних ресурсів.

Перші наукові уявлення про заощадження як економічну категорію були викладені А. Смітом у його праці "Дослідження про природу і причини багатства народів". У роботі "Про природу капіталу, його нагромадження та застосування" А. Сміт розкриває значення, роль і місце заощаджень, здійснюючи їх аналіз за допомогою і на підставі введення поняття "продуктивна праця". На думку більшості науковців [1–3; 5], ресурси для нагромадження утворювалися завдяки заощадженням, за якими і визначався обсяг інвестиційної діяльності. На цій основі обґрунтовувався висновок про сприятливу роль заощаджень, доцільність підвищення частки заощаджень у доході, а нагромадження розглядалося як фактор, що розширює можливості економічного зростання.

Розвиток ринкової економіки у ХХ ст. значною мірою виявляв, що заощадження – це не лише передумова зростання, але й причина диспропорцій в економіці. За теорією А. Сміта, заощадження є неспожитими частинами доходів основних класів суспільства: заробітної плати робітників, ренти землевласників і прибутку підприємців. Велике значення в роботах більшості представників економічної науки надається аналізу нагромадження капіталу. Основою нагромадження капіталу є ощадливість. На думку А. Сміта, заощадження здійснюються всіма класами суспільства, але провідну роль у цьому процесі відіграє ощадливість буржуазії.

Ще одним аспектом у трактуванні поняття "заощадження" є теорія Т. Мальтуса, яка встановлює різницю між заощадженням, що виникає із зростаючих прибутків, і заощадженням, що формується за рахунок зменшення витрат. Акт заощадження сам по собі не задовольняє потреби в капітальних благах, а нагромадження не забезпечує попиту. Бажання заощаджувати – це одне, а можливості інвестування заощаджень – це зовсім інше. Заощадження не можуть збільшуватися в умовах, коли дохід ще залишається низьким. Спочатку необхідно підвищити рівень доходу, що призведе, з одного бо-

ку, до розкриття нових інвестиційних можливостей, а з другого, – може обумовити новий потік заощаджень.

У працях "Основні начала політичної економії" (1836) та "Листи про фабричне законодавство" (1837) Н. Сеніор розробив теорію стримування, що відіграла значну роль у науковому обґрунтуванні категорії "заощадження". Теорія стримування – це теорія пропозиції заощаджень, яка насправді не зіставляє ощадливість із попитом на інвестиції. Термін "стримування" означає жертву, що принесена в ім'я створення капіталу, – заощаджуючи, людина додає цінності своєму майну, а цього можна досягти лише стримуванням від споживання поточного доходу від своєї власності. Велику увагу зіставляє заощаджень, інвестицій та утворення скарбів приділяв Дж. Мілль, визначаючи заощадження як дохід, неспожитий особою, що здійснює заощадження, а скарби – як дохід, неспожитий взагалі. Тому "заплановані заощадження" у сучасному розумінні еквівалентні сумі класичних заощаджень та скарбів, оскільки надлишок "запланованих заощаджень" понад заплановані інвестиції на сьогодні має той самий ефект, що й збільшення тезаврації у класиків.

Одним із перших економістів, який звернув увагу на нові риси процесу нагромадження на межі ХІХ і ХХ ст., був Дж. Гобсон. Він продовжує дослідницьку традицію А. Сміта у розкритті економічної природи категорії "заощадження", зокрема в роботі "Промислова система" (1910) обґрунтовує, що заощадження спричиняють виробництво додаткової кількості різних видів капіталу. Заощаджений дохід витрачається на виробничі блага. Водночас Дж. Гобсон рішуче заперечує думку, що сума заощаджень може збільшуватися нескінченно. Ще 1889 р. Дж. Гобсон уводив поняття "надмірні заощадження". Якщо заощадження спричиняють тезаврацію грошей або невикористаних депозитів, то зростання заощаджень призводить до скорочення попиту на товари і створює диспропорцію в економіці. Зауваження Дж. Гобсона про можливість незбіжності заощаджень та інвестицій через зростання тезаврації або наявності невикористаних депозитів є принципово важливим. По суті ним пропонується відмова від попередніх уявлень про регулюючу функцію проценту.

У контексті ролі заощаджень в економічному розвитку заслуговують уваги погляди Дж. Робертсона, який тлумачив розходження між заощадженнями та інвестиціями. Ним припускалося, що сьогодишнє споживання залежить від учорашнього доходу, а завтрашнє – від сьогоднішнього. Споживання функціонально пов'язане із попереднім доходом, але існує деяке відставання витрат у часі. Із цієї функціональної залежності Дж. Робертсон обґрунтовує висновок, що причиною зростання доходу є перевитраченість інвестування над заощадженням.

Так, за теорією Е. Хансена, суспільний стандарт прожиткового мінімуму підвищується в умовах зростання реальних доходів населення; за теорією постійного (перманентного) доходу І. Фрідмена важливу роль у функції споживання відіграють очікувані й фактичні доходи в кожний конкретний період часу та їхня взаємна компенсація в довгостроковому періоді з урахуванням необхідності підтримки кожним споживачем його доходу на рівні, не нижчому від попереднього; теорія А. Модільяні визначає поточне споживання не лише поточними доходами, але й накопиченим багатством.

Особливий внесок в обґрунтування ролі заощаджень в економіці зробив Дж. Кейнс. У своїх працях він висунув цілковито нову ідею, згідно з якою рівновага заощаджень та інвестицій відбувається швидше внаслідок коливань рівня виробництва або доходу, ніж зміни рівня проценту. Сутність цієї ідеї полягає в тому, що саме інвестиції, а не заощадження зумовлюють зміни в доході: замість того, щоб за вихідний пункт аналізу при-

йняти бажаний рівень інвестицій і потім показати, як інвестиції за допомогою відсоткової ставки пристосовуються до заощаджень, Дж. Кейнс, посиляючись на автономний потік інвестицій, доводить, як за допомогою мультиплікатора створюються ті самі заощадження, які необхідні для певного рівня інвестицій. Розширення інвестицій, за Дж. Кейнсом, є основним засобом подолання розриву між сукупним попитом, сукупною пропозицією й такого розширення виробництва, яке водночас здатне забезпечити "повну зайнятість". Дж. Кейнс стверджував, що саме інвестиції визначають величину заощаджень в умовах неповної зайнятості; державні витрати з приватними інвестиціями завдяки ефекту мультиплікатора настільки збільшать національний дохід, наскільки очікувані заощадження з цього національного доходу зрівняються із сумою інвестицій приватного сектора та державних витрат. Саме інвестиції визначають рівень заощаджень, а не навпаки. Суспільство загалом, на його думку, заощаджує не більше і не менше, ніж підприємці бажають інвестувати.

У своїх моделях економічного зростання Р. Харрод, Н. Калдор, Є. Домар намагалися простежити зворотний вплив зростання національного доходу на величину інвестицій. Особливу увагу при цьому вони звертали на проблему нагромадження капіталу. Саме на такій основі й будується більшість кейнсіанських моделей економічного зростання. Усі вони мають дві сторони – заощадження та інвестиції. Їх рівність буде забезпечено у тому разі, якщо реальна величина (заощадження) дорівнюватиме передбачуваний (інвестиціям). Тому ключовим питанням є визначення факторів, що впливають на величину очікуваних інвестицій.

Теорія заощадження Р. Харрода передбачає, що людина складає суму свого ймовірного доходу та ймовірних потреб на майбутнє. Індивідуальні заощадження можна поділити на дві частини:

1) ті, які потрібні людині для задоволення потреб упродовж її життя;

2) ті, які призначені в успадкування.

Обсяг заощаджень, які здійснюються домогосподарством для себе, визначається такими чинниками, як очікування зростання доходу, зростання потреб та ймовірної неспроможності заробляти на життя в похилому віці. У суспільстві, де чисельність населення і стан техніки є незмінними, заощадження першої категорії зводяться до нуля. Кожне покоління заощаджуватиме для себе, проте старші за віком групи населення одночасно витратять однакову кількість коштів. Малоімовірно, що заощадження для нащадків також повинні звестися до нуля. Якщо суспільство характеризується стабільністю і має тенденцію до розвитку, то помилково вважати, що в ньому не здійснюватимуться заощадження. Інакше кажучи, мотив до заощаджень, представлений у рівняннях Р. Харрода, деякою мірою застосовується до заощаджень на користь нащадків, хоча, без сумніву, із тенденцією до спаду. Сума цих заощаджень, імовірно, має зменшуватися в кожному поколінні.

В основу посткейнсіанських моделей зростання й розподілу (Н. Калдор, Л. Пазінетті, Дж. Робінсон) закладено ідею про те, що темпи зростання залежать від розподілу доходів, оскільки загальна величина заощаджень являє собою суму заощаджень із заробітної плати й прибутку. Отже, оскільки схильність до заощаджень в одержувачів заробітної плати й прибутку різна, то зміни в розподілі змінюватимуть і загальну суму заощаджень.

Власне розподіл доходу є функцією нагромадження. Темп нагромадження капіталу визначає норму прибутку, отже, частку прибутку в доході. Частка і фонд заробітної плати представляють остаточну величину. Сучасний монетаризм, представником якого є М. Фрідмен, протиставив інвестиціям і споживанню грошовий фактор, який

відіграє вирішальну роль у динаміці національного доходу і формуванні циклу кругообігу економічних ресурсів. Динаміка національного доходу залежить від того, як складаються відносини між грошовою пропозицією та попитом на гроші. На відміну від кейнсіанської теорії, яка проголошувала нестійкість попиту на гроші внаслідок залежності від спекулятивних мотивів (функція ліквідності), монетаристи пропонують сталу функцію грошового попиту. Остання, згідно з їхньою теорією, визначається стабільною схильністю до заощаджень з метою досягнення бажаного рівня багатства.

Гіпотеза життєвого циклу А. Модільяні розглядає приватних осіб як таких, котрі планують власну поведінку щодо споживання та заощадження на тривалі періоди, сподіваючись якнайкраще розподілити споживчі видатки впродовж усього життя. Заощадження при цьому розглядаються як засіб забезпечення споживання, яке не знижується після закінчення трудового періоду життя людини. Відтак споживання перебуває в тісному зв'язку із заощадженням, яке є часткою наявного доходу, його залишковою вартістю. Усяке зростання наявного доходу за незмінного споживання спричиняє збільшення заощадження, і навпаки.

У сучасній економічній літературі загально визнаним є положення, що у процесі розширеного відтворення частина вартості суспільного продукту постійно вивільняється з поточного обороту і протягом певного часу нагромаджується у грошовій формі, поки не досягне розмірів, достатніх для використання на потреби розширеного відтворення особистого споживання [7; 8].

Таке нагромадження вартості здійснюється у грошовій формі. Грошові нагромадження відбуваються на різних стадіях суспільного відтворення. У сфері особистого споживання грошові нагромадження виникають унаслідок перевищення грошових доходів громадян над поточними витратами і виступають у вигляді грошових заощаджень як у готівковій, так і безготівковій формах.

Природу заощаджень досліджували також радянські економісти – Ю. М. Белугін, Ю. І. Кашин, Б. В. Ракитський, О. М. Шохін. Багато хто з них розглядали заощадження як невикористану на поточні потреби частину особистого доходу. На думку інших економістів, грошові заощадження – це індивідуальне нагромадження грошових сум, які є частиною трудових доходів. Ю. І. Кашин розглядає створення заощаджень як кристалізацію частини грошових доходів населення з метою задоволення майбутніх потреб.

Автори підручника "Macroeconomics" П. А. Семюелсон, В. Д. Нордгауз визначають економічну сутність поняття "заощадження" та подальші мотиви їх накопичення, такі, як надійність, заощадження на випадок непередбачених витрат, страхування, яке дає змогу розділити ризик втрат, страхування здоров'я, страхування майна та платоспроможності, споживчий кредит. Особливу увагу приділяють таким формам заощадження в США: рахунки на ощадних книжках; рахунки з випискою про стан ощадного вкладу; NOW-рахунки; депозитні рахунки грошового ринку; фонди грошового ринку; депозитні сертифікати; рахунки кредитних спілок; ощадні бони.

У сучасній українській економічній літературі [6] заощадження населення часто визначаються як частина грошових доходів, не використана для поточних споживчих потреб або як та частина доходу, яка не витрачається на поточне споживання, або як нагромаджувана частка грошових доходів, призначених для задоволення потреб у майбутньому. Найбільшою мірою в літературі використовується визначення заощаджень як частини доходів суб'єктів економіки, не використаної на споживання, сплату податків та неподаткових платежів і призначеної для забезпечення потреб у майбутньому.

Аналіз підходів зарубіжних і вітчизняних економістів до визначення суті заощаджень дає змогу зробити ви-

сновок, що основою заощаджень фізичних осіб є добровільне відкладення грошей на деякий час після задоволення власних потреб. Тому "заощадження населення" можна визначити як частину грошових доходів населення, яка формується за рахунок скорочення поточного особистого споживання і призначена для забезпечення потреб у майбутньому; вони дорівнюють використовуваному доходу мінус особисті видатки на споживання.

Також існує думка, що заощадження – це та частина доходів, яка не призначена для придбання споживчих товарів і послуг, а також для сплати податків; при цьому заощадження рівні доходам після сплати податків мінус витрати на особисте споживання.

Підводячи підсумок аналізу основних поглядів на природу заощаджень, варто відмітити, що:

- практично всі наукові погляди зосереджують увагу на заощадженнях як різниці між доходом і споживанням, хоча єдиної спільної точки зору на причини та економічну природу цього явища не сформовано. Найчастіше сутність заощаджень зводиться до механічної різниці між поточним доходом і поточним споживанням. Проте іноді трапляється трактування заощаджень як запасу;

- об'єктом дослідження теорії заощадження є, як правило, тільки особисті заощадження. Заощадження корпорацій з аналізу виключаються, оскільки вважається, що вони збігаються з інвестиціями;

- найбільшу зацікавленість у працях зарубіжних економістів викликала проблема загального розміру заощаджень у масштабі суспільства. З появою кейнсіанської теорії сукупні заощадження почали розглядатися як фактор, що гальмує економічний розвиток, а не сприяє економічному зростанню;

- у зв'язку з визнанням взаємозв'язку між економічним зростанням і заощадженнями, пріоритетними у працях значної кількості науковців виявилися два аспекти проблеми нагромадження: попит на капітальні блага і пропозиція капітальних благ. У зв'язку з чим поступово були зміщені акценти наукового пошуку від з'ясування суті заощаджень у напрямку їх відповідності інвестиціям.

УДК 330.34

Не меншою мірою це проявляється й у виявленні чинників, які впливають на інвестиції та заощадження, в оцінці значення та причинній обумовленості цих факторів.

Таким чином, започаткування засад усвідомлення визначальної ролі заощаджень в економіці має свою історію, відбулося досить давно, а позитивний вплив на економічний розвиток підтверджується зростанням популярності проблематики взаємозв'язку між інвестиціями та заощадженнями у працях науковців різних шкіл та підходів. Разом з тим, з метою розв'язання складних економічних, фінансових, організаційних та соціальних завдань, які постають нині перед національною економікою, необхідно враховувати суттєві переваги існування заощаджень та можливості їх трансформации в інвестиції, що загалом спроможне забезпечити поступове залучення заощаджень та їх акумуляції на соціально-економічні та інноваційні зрушення в національній економіці.

1. *Базилевич В.* Заощадження та їх страховий захист у структурі інвестування економіки : пошуки науковців [Текст] / В. Базилевич, С. Волосович // Банківська справа. – Київ, 1997. – № 6. – С. 54–58.
2. *Ватаманюк О.* Економічне зростання в Україні і процес заощадження [Текст] / О. Ватаманюк // Вісник Львівського університету. Сер. економічна. – 2007. – Вип. 37 (1). – С. 107–113.
3. *Ватаманюк О.* Заощадження в економіці України : макроекономічний аналіз [Текст] : [монографія] / О. Ватаманюк. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 536 с.
4. *Ватаманюк О.* Категорія заощадження в класичній економічній теорії [Текст] / О. Ватаманюк // Формування ринкової економіки в Україні : наук. збірник ЛНУ імені Івана Франка. – 2001. – Спецвип. 8. – С. 145–149.
5. *Жупанин В.* Кошти населення як основне джерело ресурсів банківської системи України [Текст] / В. Жупанин // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2008. – № 3. – С. 84–90.
6. *Історія економічних учень : підруч. : у 2-х ч. / За ред. В. Д. Базилевича. – [3-е вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 1400 с.*
7. *Національні заощадження та економічне зростання / [Б. С. Кваснюк, С. І. Киреев, А. В. Мар'єнко та ін.]; за ред. Б. С. Кваснюк; ІН-Т економічного прогнозування. – К. : МП Леся, 2000. – 304 с.*
8. *Осецький В. Л.* Заощадження населення та інвестиції в трансформаційній економіці / В. Л. Осецький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка", Вип. 69. – К., 2004. – С. 36–37.
9. *Чухно А. А.* Постіндустріальна економіка : теорія, практика та їх значення для України [Текст] / А. А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 631 с.

Надійшла до редколегії 24.11.11

О. Домбровський, канд. екон. наук, докторант,
Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України

ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У ТРАНСФОРМАЦІЯХ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджується проблема глобалізації як показника зростання інтеграційних тенденцій у світовій економіці. Акцентується увага на фінансовому аспекті глобалізаційних процесів, які обумовлюють перехід до неоекономіки.

Ключові слова: глобалізація, економіка, фінанси, трансформація, неоекономіка, транснаціональний, фінансова система.

В статье исследуется проблема глобализации как показателя увеличения интеграционных тенденций в мировой экономике. Акцентируется внимание на финансовом аспекте глобализационных процессов, которые обуславливают переход к неэкономике.

Ключевые слова: глобализация, экономика, финансы, трансформация, неэкономика, транснациональный, финансовая система.

The problem of globalization as the indicator of growth trends of integration in the global economy examines in the article. The financial aspect of globalization processes which determine the transition to the new economy focuses.

Keywords: globalization, economy, finance, transformation, new economy, transnational, financial system.

Сучасність демонструє зростання інтеграційних процесів у світі, розвиток тенденцій до спільного вирішення країнами своїх господарських завдань. Вони є наслідком глобалізації, котра являє собою об'єктивне та невідворотне явище сучасності, яке можна уповільнити засобами економічної політики, але не можна зупинити або відмінити, оскільки це – імперативна вимога постіндустріального суспільства та науково-технічного прогресу. Інтегрованість та інтернаціоналізація національних економік здійснюють свого роду "стиснення" світового простору, який вимагає нових форм взаємо-

відносин. Проте проблема полягає не в самому явищі глобалізації, а в здатності багатьох країн пристосуватися до умов, що змінюються, залишаючись одночасно самобутніми, унікальними державами, виходячи із власних принципів, традицій, потреб.

Проблематика сучасного глобалізаційного процесу в різних аспектах розглядається в працях вітчизняних та іноземних учених, зокрема М. Кастельса, А. Гальчинського, О. Білоруса, Р. Войтовича, П. Ганчева, І. Валлерстайна, Ю. Пахомова, Дж. Сороса та ін. Для усвідомлення сутнісних характеристик глобалізації в епоху постіндустріаль-